

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHỨNG QUỐC HOA KỲ PHÒNG THÔNG TIN - VĂN HÓA

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh
Hà Nội, Việt Nam
Điện thoại: 84-4-831-4580 -- Fax: 84-4-831-4601

TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ CỦA BỘ NGOẠI GIAO HOA KỲ TRIỂN VỌNG KINH TẾ, THÁNG 5/2002 AN TOÀN VÀ AN NINH LƯƠNG THỰC

ĐẢM BẢO AN TOÀN THỰC PHẨM

*Sally L. McCammon, Cố vấn Khoa học
Cơ quan Kiểm dịch Động thực vật, Bộ Nông nghiệp Mỹ*

Sally L. McCammon, nhà khoa học hàng đầu của Cơ quan Kiểm dịch Động thực vật, Bộ Nông nghiệp Mỹ nói, Chính phủ Mỹ, với hơn 16 năm kinh nghiệm trong việc đánh giá các sản phẩm công nghệ sinh học, đã xây dựng được một hệ thống quản lý có tính khoa học và toàn diện nhất trên thế giới. McCammon giới thiệu vai trò của các cơ quan quản lý chủ chốt của Mỹ và cách tiếp cận vấn đề an toàn thực phẩm của các cơ quan này và bảo đảm rằng các cơ quan quản lý này đều có những thông tin khoa học mới nhất trước khi bất cứ sản phẩm công nghệ gen nào được đưa ra thị trường Mỹ.

Ít có vấn đề thực phẩm nào thu hút được nhiều sự quan tâm, đặc biệt trên phạm vi quốc tế, như vấn đề an toàn của thực phẩm công nghệ gen. Một số thực phẩm đã được kiểm tra, phân tích, thử nghiệm và quản lý kỹ lưỡng. Có một thực tế là các thực phẩm biến đổi gen được phát triển ở Mỹ đã qua kiểm nghiệm khoa học và quản lý chặt chẽ nhất thì có mặt ở khắp nơi trên thế giới, song lại không thấy trên thị trường Mỹ, trừ khi các nhà quản lý hoàn toàn tin tưởng vào sự an toàn của chúng. Bài viết này xem xét quy trình quản lý của Mỹ và các cơ quan chủ chốt chịu trách nhiệm về sự an toàn của nguồn cung cấp thực phẩm tại Mỹ và sau đó là xuất khẩu thực phẩm của Mỹ.

KHUNG QUẢN LÝ CỦA MỸ

Năm 1986, Nhà Trắng đưa ra Khung Phối hợp Quản lý các Sản phẩm Công nghệ Sinh học, là bước khởi đầu hình thành nên cam kết mạnh mẽ của chính phủ Mỹ đối với việc phát triển an toàn các sản phẩm công nghệ sinh học từ phòng thí nghiệm, qua thực nghiệm và phát triển và đưa ra thị trường. Hơn 16 năm qua, Mỹ đã tích lũy được rất nhiều kinh nghiệm trong việc đánh giá sự an toàn của các sản phẩm công nghệ sinh học. Giả định cơ bản của khung phối hợp này là các rủi ro của sản phẩm công nghệ sinh học cũng giống như rủi ro của các sản phẩm tương tự - những rủi ro đối với nông nghiệp, môi trường và sức khỏe con người. Chính vì vậy, các luật và quy định hiện hành giải quyết những rủi ro này được xem là

đã đủ để giải quyết bất cứ rủi ro nào do sản phẩm sản xuất theo công nghệ sinh học tạo ra và một "luật về gen" mới được coi là không cần thiết.

Để đảm bảo an toàn, cơ cấu quản lý Mỹ dựa trên rủi ro chứ không phải dựa vào quá trình và sự thành công của cơ cấu quản lý này đó là do các cơ quan quản lý có uy tín và chuyên môn tiến hành đánh giá các sản phẩm này. Khi xác định sự an toàn phải tiến hành đánh giá nhiều khía cạnh khác nhau. Các quy định xây dựng nên các thủ tục và tiêu chí để đánh giá các loại sản phẩm khác nhau, kể cả những sản phẩm sản xuất theo công nghệ sinh học, những sản phẩm như vắc-xin, các giống cây lương thực, thuốc trừ sâu, các sản phẩm từ động vật và dược phẩm. Một số sản phẩm của công nghệ sinh học hiện đại có thể dễ dàng đánh giá theo các quy định hiện hành, trong khi đó các sản phẩm khác đòi hỏi phải có những quy định mới.

Các cơ quan quản lý của Mỹ có nhiệm vụ kiểm nghiệm cây trồng và các sản phẩm từ cây trồng được sử dụng làm thực phẩm là Cơ quan Bảo vệ Môi trường (EPA), Cơ quan Quản lý Thực phẩm và Dược phẩm (FDA) của Bộ Y tế và Dịch vụ Con người và Cơ quan Kiểm dịch Động thực vật của Bộ Nông nghiệp Mỹ (USDA-APHIS). Các loại cây mới sản xuất theo công nghệ gen có thể phải qua kiểm nghiệm của một hoặc cả ba cơ quan này, tùy thuộc vào loại cây và đặc điểm kỹ thuật áp dụng cho nó. Ví dụ, loại gen Bt (*Bacillus Thuringiensis*) trong cây lương thực sẽ do USDA-APHIS, EPA và FDA chịu trách nhiệm kiểm nghiệm; loại cây có hàm lượng dầu biến đổi dùng làm thực phẩm sẽ do FDA và USDA-APHIS kiểm tra; còn việc biến đổi màu hoa cây cảnh do riêng USDA-APHIS chịu trách nhiệm kiểm nghiệm. Với người phát triển một loại cây mới, việc thực nghiệm phải mất tới 5 năm dưới sự giám sát của USDA-APHIS mới đánh giá được giống mới và thu thập các dữ liệu cần thiết để chuyển cho hệ thống quản lý. USDA-APHIS, EPA và/hoặc FDA có thể phải mất thêm 2 năm nữa để hoàn thành công tác kiểm nghiệm. Nhiều cơ quan cùng kiểm nghiệm một sản phẩm theo các khía cạnh khác nhau tạo nên một hệ thống toàn diện đảm bảo sự an toàn.

Nước Mỹ đã có kinh nghiệm áp dụng phương pháp đánh giá dựa trên cơ sở khoa học các sản phẩm khác để đánh giá các sản phẩm của công nghệ sinh học hiện đại. Cơ sở khoa học có nghĩa là việc kiểm nghiệm sản phẩm được tiến hành theo các tiêu chí khoa học phù hợp với sản phẩm đó. Phương pháp này liên tục phát triển do sự xuất hiện của các loại sản phẩm mới và có những thông tin khoa học mới. Hiện nay vẫn vậy, khoa học là cơ sở để các cán bộ quản lý có thể đảm bảo và tạo dựng uy tín và đảm bảo cơ sở hợp lý cho việc quyết định chính sách. Khoa học và các thủ tục pháp lý có liên quan chặt chẽ với các quy định về đánh giá các sản phẩm sinh học.

VAI TRÒ CỦA CÁC NHÀ QUẢN LÝ

Theo quy định của Đạo luật Bảo vệ Thực vật, USDA-APHIS có thẩm quyền quản lý việc phát triển và thực nghiệm các loại cây trồng, vi sinh vật và một số sinh vật khác sản xuất theo công nghệ gen. Các quy định của USDA-APHIS quy định thủ tục cho phép công bố (thực nghiệm), nhập khẩu vào Mỹ hoặc di chuyển giữa các bang trong nước Mỹ. Sau vài năm, người phát triển giống cây có thể đề nghị USDA-APHIS cho hưởng quy chế không quản lý. Quá trình kiểm nghiệm của USDA-APHIS sẽ tiến hành đánh giá các vấn đề về an toàn nông nghiệp và môi trường. Những thay đổi về đặc điểm nông nghiệp của giống cây mới được đặc biệt lưu ý. Mặc dù thường không có liên quan đến những thay đổi mong đợi đó,

song những thay đổi bất ngờ có thể ảnh hưởng đến an toàn thực phẩm cũng như an toàn nông nghiệp và môi trường. May mắn thay, hơn 98% những "kiểu ngoại lai" này đã được những người phát triển giống cây loại bỏ đi ngay từ đầu trong quá trình phát triển. Chỉ những giống có đặc điểm tốt và khỏe nhất mới vượt qua được sự chọn lọc trong quá trình phát triển tiếp theo và được gửi tới các nhà quản lý để đánh giá.

Đến nay, 53 đơn đề nghị đã được cho phép và gần 8.000 giấy phép và đăng ký được cấp cho hoạt động thực nghiệm ở gần 30.000 địa điểm. Mặc dù không có đề nghị nào bị từ chối, song 21 đơn đề nghị đã bị thu hồi do thông tin không đầy đủ hoặc có những thiếu sót trong đơn.

Theo Đạo luật Liên bang về Thực phẩm, Dược phẩm và Mỹ phẩm (FFDCA), EPA có thẩm quyền quy định những giới hạn về dung sai đối với các chất được sử dụng làm thuốc trừ sâu trong thực phẩm và thức ăn gia súc hoặc quy định trường hợp miễn trừ yêu cầu về dung sai nếu mức độ dung sai đó là không cần thiết để bảo vệ sức khỏe cộng đồng (được quyết định sau khi có đánh giá của Cơ quan này). Trách nhiệm của EPA là đảm bảo sự an toàn của các loại thuốc trừ sâu, cả hóa chất lẫn sinh học theo Đạo luật Liên bang về Thuốc Trừ sâu, Thuốc Diệt nấm và Thuốc Diệt chuột (FIFRA) bằng cách quy định việc phân phối, bán, sử dụng và thực nghiệm các loại cây và các loại vi khuẩn sản xuất ra các chất trừ sâu. Cả EPA và USDA-APHIS đều có thẩm quyền kiểm nghiệm nhiều loại cây có cấy gen ở những tác động môi trường và nông nghiệp.

EPA có thẩm quyền cấp phép sử dụng có tính thử nghiệm cho việc thực nghiệm các loại cây "có khả năng trừ sâu" và cấp đăng ký thương mại các loại cây này. Độc tố Bt, vốn thường có trong vi khuẩn trong đất, được coi là một loại thuốc trừ sâu sinh học, hoặc đối với những cây có chứa độc tố Bt, thì nhà sản xuất phải có phương án quản lý khả năng đề kháng - đây là một điều kiện khi đăng ký với EPA. Phương án này cho thấy các nhà sản xuất đăng ký sản phẩm cây trồng sẽ đảm bảo như thế nào để không tạo ra khả năng đề kháng trong những loài côn trùng gây hại và giảm tác dụng của chất Bt được áp dụng cục bộ hay sử dụng thông qua di truyền ở cây. EPA cũng đánh giá việc sử dụng mới thuốc diệt cỏ đối với các loại cây cấy gen có khả năng chịu thuốc diệt cỏ, trong khi đó USDA-APHIS tiến hành đánh giá nhóm cây trồng có khả năng chịu thuốc diệt cỏ.

FDA đánh giá sự an toàn của thực phẩm (bao gồm cả thức ăn gia súc) và các mặt dinh dưỡng của nhiều loại cây mới, là một phần trong thủ tục tham vấn được công bố trong Tuyên bố Chính sách năm 1992: Các Thực phẩm có Nguồn gốc từ các Loại cây trồng mới. FDA mong muốn những người phát triển các giống cây trồng mới sẽ tiến hành tham khảo ý kiến của cơ quan về các vấn đề an toàn và quản lý theo quy định của FFDCA. Chính sách của FDA dựa trên luật về thực phẩm hiện hành và nó yêu cầu các thực phẩm sản xuất theo công nghệ gen phải đáp ứng được các tiêu chuẩn chặt chẽ về an toàn giống như tất cả các loại thực phẩm khác. Chính sách công nghệ sinh học của FDA coi những chất được thêm một cách có chủ ý vào thực phẩm sản xuất theo công nghệ gen là chất phụ gia thực phẩm nếu những chất này khác biệt đáng kể về cấu trúc, chức năng hay hàm lượng so với những chất hiện có trong thực phẩm. Nhiều cây lương thực hiện đang được phát triển theo công nghệ sinh học không có những chất khác biệt đáng kể so với những chất đã có trong thực đơn hàng ngày và do đó không cần phải phê duyệt trước khi tiêu thụ.

Mặc dù hiện nay hệ thống của FDA không có tính chất tự nguyện, song mỗi giống cây mới được thương mại hóa ở Mỹ đều phải được FDA đánh giá thông qua quá trình tham vấn này. Trong các hội nghị công khai tổ chức năm 2000, không có lo ngại nào về nội dung đánh giá của FPA được đưa ra đối với những

sản phẩm đã được FDA kiểm duyệt. Năm 2001, FDA đã đề nghị quy định công tác kiểm nghiệm trở thành bắt buộc và hiện cơ quan này đang nghiên cứu gần 100.000 ý kiến đóng góp nhận được trước khi hoàn thiện quy định này.

Hoạt động đánh giá của FDA bao gồm việc đánh giá thành phần các chất dinh dưỡng chính và mức độ các chất độc mà nhiều loại cây tự sinh ra và xác định khả năng gây dị ứng, đặc biệt là đánh giá xem liệu các gen được đưa vào có nguồn gốc gây dị ứng hay không. Ngoài ra, còn cần đánh giá đó là liệu có phải sử dụng phương pháp chế biến thực phẩm mới là kết quả của việc thay đổi gen hay không, hay có phải thực phẩm đó đã thay đổi đến mức không thể nhận ra. Những vấn đề về an toàn thực phẩm được đề cập đến đánh giá xem liệu thực phẩm đó có an toàn và không độc hay không.

Nếu có bất kỳ sự thay đổi về chất nào trong thực phẩm thì cần phải dán nhãn. Việc dán nhãn thực phẩm ở Mỹ phải đúng sự thật và không được đánh lừa khách hàng. Để hướng dẫn cho những người sản xuất thực phẩm có sử dụng công nghệ gen, FDA còn quy định dự thảo hướng dẫn năm 2001 về Dán nhãn Tự nguyện có nêu rõ thực phẩm được hay không được sản xuất theo công nghệ sinh học.

Trong hệ thống của Mỹ mỗi bước đi đều có sự minh bạch, bắt đầu bằng việc Quốc hội bước đầu thông qua các luật và việc thu thập ý kiến công chúng rất quan trọng để đảm bảo rằng mọi mối lo ngại đều được giải quyết. Các quy định được xây dựng để thực hiện những luật này đều có cân nhắc tới tất cả các ý kiến đóng góp của công chúng trước khi chúng được hoàn thiện. ý kiến của công chúng cũng được tiếp thu đối với những tài liệu kết luận như đánh giá môi trường và đánh giá trong tương lai. Những cuộc thực nghiệm toàn diện, cơ sở dữ liệu về các đề nghị và các quy định của Mỹ và các quyết định quản lý có thể tìm tại <http://www.aphis.usda.gov>.

PHƯƠNG PHÁP QUẢN LÝ TRÊN CƠ SỞ KHOA HỌC

Khoa học cho biết quá trình ra quyết định của các nhà quản lý Mỹ ở nhiều cấp độ khác nhau. Các nhà quản lý đánh giá các sản phẩm cụ thể có thể sử dụng những tài liệu khoa học đã xuất bản, đặc biệt là từ các tạp chí chuyên ngành. Những người xin phê duyệt có thể trích dẫn tài liệu này trong đơn xin phê duyệt quản lý. Học viện Khoa học Quốc gia Mỹ (NAS) hoặc các bộ phận khác của tổ chức khoa học này có thể được yêu cầu nhận biết các vấn đề khoa học và đề xuất các phương pháp đánh giá đối với những loại sản phẩm cụ thể. Các hội nghị của các nhà khoa học có thể được tổ chức nhằm giải quyết những vấn đề cụ thể như các cuộc họp trước đây về Bt, tái tổ hợp vi rút và các nhân tố sinh học có liên quan trong việc đánh giá các loại cây trồng. Thậm chí có thể yêu cầu thông tin về các sản phẩm cụ thể. EPA tiến hành gỡ bỏ các uỷ ban cố vấn khoa học của mình. FDA đưa các vấn đề ra trước Uỷ ban Tư vấn Thực phẩm của mình. Gần đây, NAS đã đánh giá cơ sở khoa học trong các quyết định quản lý do USDA đưa ra. USDA cũng có một Chương trình Tài trợ Công tác Đánh giá Rủi ro, theo đó chuyên tài trợ nghiên cứu các vấn đề đang nổi lên có liên quan đến sinh vật sản xuất theo công nghệ gen. Các nhà quản lý khai thác hết tất cả các thông tin này nhằm đảm bảo có đủ các phương pháp và những thông tin mới nhất để thông báo những quyết định quản lý.

LUẬT VỀ THỰC PHẨM

Trên phạm vi quốc tế, các tiêu chuẩn, hướng dẫn và kiến nghị thích hợp dựa trên cơ sở khoa học về việc đánh giá an toàn thực phẩm của sản phẩm có cấy gen khi chúng được đưa vào thị trường quốc tế đang được tiến hành xây dựng bởi đại diện của các chính phủ trong uỷ ban thực thi đặc biệt luật liên chính phủ về các loại thực phẩm có nguồn gốc từ công nghệ sinh học theo Luật về thực phẩm. *Hướng dẫn quốc tế đầu tiên về Tiến hành Đánh giá An toàn Thực phẩm đối với những Thực phẩm có nguồn gốc từ các Loại cây có khả năng Tái Tổ hợp DNA* cũng như *Những nguyên tắc Phân tích Rủi ro của Thực phẩm có nguồn gốc từ Công nghệ sinh học Hiện đại*, cả hai đều đang được dự thảo, dự kiến sẽ được Uỷ ban Luật về Thực phẩm thông qua vào năm 2003. Các tiêu chuẩn này là mốc quan trọng trong việc thống nhất phương pháp đảm bảo an toàn thực phẩm đối với các sản phẩm của công nghệ sinh học hiện đại.

Toàn văn bằng tiếng Anh của bài viết có trên Internet tại:
<http://usinfo.state.gov/journals/ites/0502/ijee/mccammon.htm>